

Eetika ja suhtlemine

Tiina Freimann RN, MSc, PhD

Mõisted

- Eetika - filosoofia valdkond, mis uurib moraali ilminguid ja moodustab neist teooriaid (Kalkas 1996)
- Eetilisus – inimese sisemine valmisolek väärtuste ja moraalipõhimõtete järgimiseks
- Moraal - käsitlus sellest, mis on õige või vale
- Moraali dilemma - sisaldab valikut konfliktsete väärtuste või vaidlusaluste küsimuste vahel

Meditšiinieetika põhimõtted

- Sõltumatus

Iseseisvus otsuste tegemisel ja puutumatus. Iseseisvus eeldab teatud küpsuse astet. Otsustusõigus võib olla täielik või osaline, seda saab haiguse ajal loovutada. Puutumatus tähendab isiksuse respektierimist igas olukorras sõltumata tema võimest realiseerida enesemääramisõigust: intellektuaalne tase, füüsiline seisund

- Mitte kahjustada

Ei füüsiliselt ega psüühiliselt. Meditsiinis on palju situatsioone/protseduure, kus hetkeks kahjustatakse patsienti. Valida tuleb lahendus, mis tekitab kõige vähem kannatusi või kahju. Abordi valinud patsiendile ei tohi märku anda, et tema otsus on vale

- Teha head, edendada heaolu

Töötaja on kohustatud sekkuma situatsioonidesse, kus ta saab vältida inimese kahjustamist

- Õiglus

Respektierida üksteise õigusi ja õiglaselt jagada ressursse meditsiinis. Erinevates ühiskondades võib õiglus tähendada erinevaid asju: võrdselt palju (vähe) kõigile, igapähele vastavalt vajadustele, igapähele vastavalt teenetele, juhul otsustab

Iskilike väärtuste kujunemine ja mõju

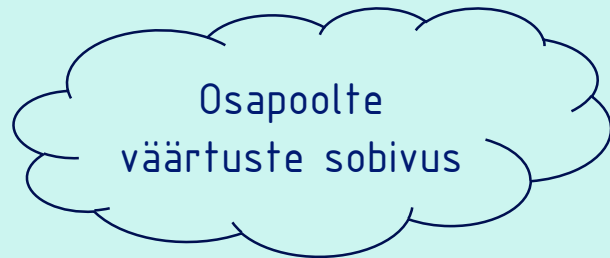

Inimese hoiakud ja käitumine saavad alguse lapseas kujunenud väärtushinnangutest, mis peegelduvad tema hilisemas elus

Isiklikud ja tööalased väärtused

Minu väärtused = Organisatsiooni väärtused

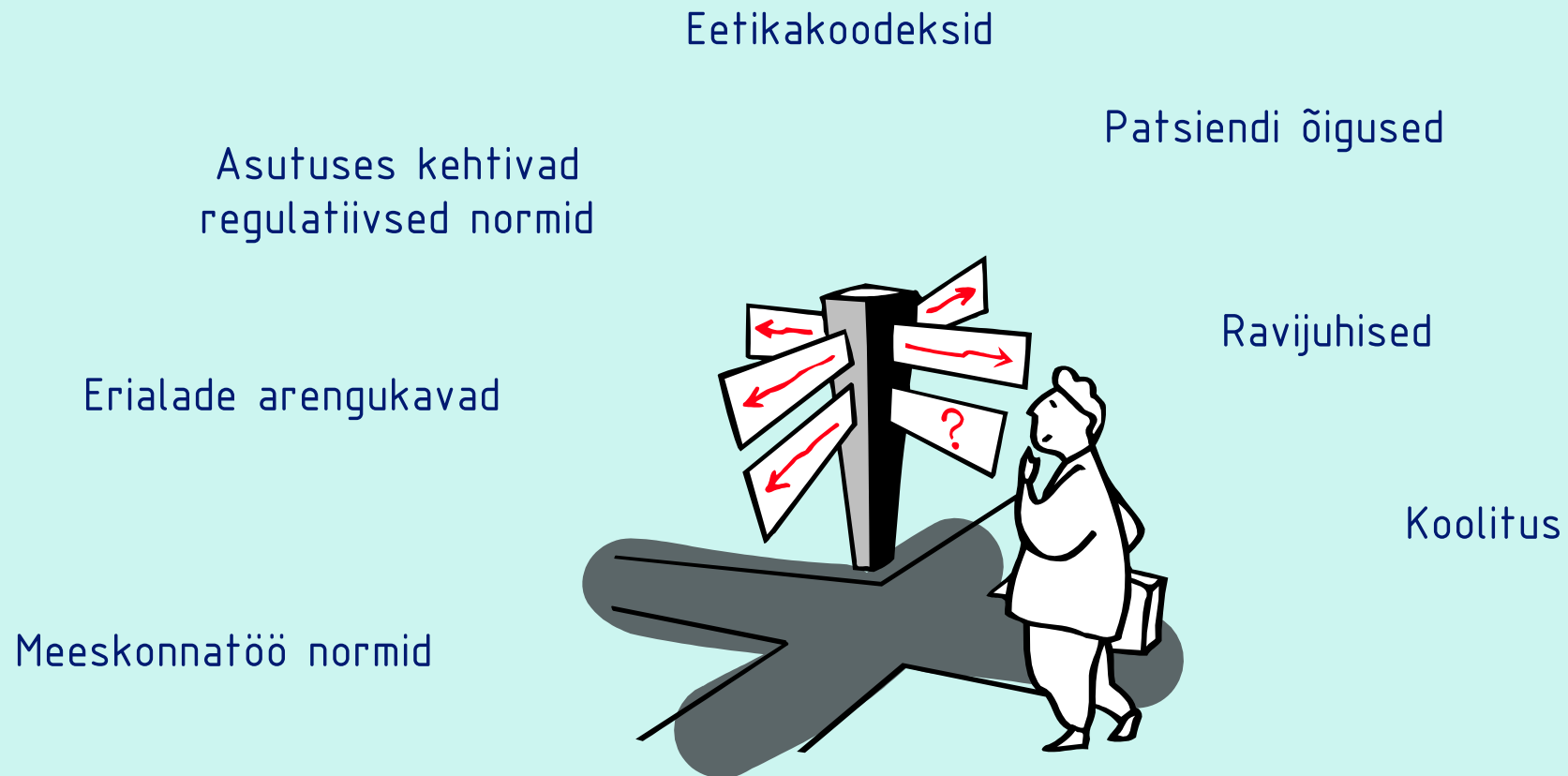

Hoolivus – kaastunne ja aitamistahe – **teiste kannatuste mõistmine ja soov neid kannatusi leevendada**: näe inimest, tunne huvi, räägi, avalda toetust

Pädevus – tarkus ja kogemus – **süsteemiline teadmiste kogumine ja harjutamine**, mis viib meisterlikkuseni

Usaldusväarsus – kindlustunne, tõsiseltvõetavus – **kokkulepetest kinnipidamine, eksimuste, tüsistuste puudumine**

Konkureerivad väärtused ja normid

Erinevad väärtused ja normid võivad omavahel põrkuda ning tekitada konflikte inimeste kui ka ametirühmade vahel. Tervishoius esineb sageli konflikte, mille taustaks võib olla inimeste erinev väärtuste maailm ning raskused respektierida erinevusi ja näha neid rikkuse, mitte puudusena. Erinevate väärtuste sobitamine on tõsine väljakutse juhile. Juhi ülesanne on aidata töötajatel orienteeruda erinevate väärtuste maailmas ja luua oma eeskuju ja käitumisega tugevaid toimivaid väärtusi. Samas tuleb anda ruumi inimese enda väärtuste maailmale. Raske töö ja kiirete muutuste tingimustes peab inimene tundma ennast tõeliselt väärtuslikuna, mitte mutrikesena suures masinavärgis.

Euroopa patsiendi õiguste edendamise deklaratsioon (1994)

Igal inimesel
on õigus...

- austavale kohtlemisele - austame abivajaja isiksust, väärikust, kombeid ja usulisi tõekspidamisi
- enesemääramisele - võimaldame patsiendil teha ennast ja oma tervist puudutavaid otsuseid ning anname talle selleks piisavalt informatsiooni
- füüsilisele ja vaimsele turvalisusele - meditsiinilised toimingud, ravikeskkond ja suhtlemine on patsiendile turvalised
- privaatsusele - meditsiinilised toimingud, hooldus, infovahetus ja ravikeskkond tagavad patsiendile privaatsuse
- eetiliste ja kultuuriliste väärtuste austamisele - arvestame patsiendi kommete ja tavadega, püüame luua selleks sobiva keskkonna
- usuliste ja filosoofiliste veendumuste respekteerimisele - püüame arvestada patsiendi usulisi vajadusi ja andma võimalused usurituaalide täitmiseks
- tervise kaitsele – haiglanakkuse tõrjumine (sh käte puhtus) ning patsiendi õpetamine nõustamine ja juhendamine tervise edendamiseks

Suhtlemine patsiendiga

Eesmärk on:

- Koguda ja anda informatsiooni
- Õpetada
- Juhendada
- Nõustada
- Toetada

Eesmärk ei ole:

- Vajaduseta kommenteerida
- Hinnanguid anda
- Kritiseerida
- Süüdistada
- Hukka mõista

KLIINIKUMI HEA TAVA

KÕIGILE TÖÖTAJATELE

JUHTIDELE PEALE SELLE

heade töösuhete nimel peame oluliseks:

- tahet töötada patsientide heaks
- patsientide huvide esikohale seadmist
- töösuhete pikaajalisuse väärtustamist
- kutseala ja Kliinikumi maine hoidmist
- asjatundlikku töötamist
- eetilist käitumist
- ausust, usaldusväärset ja vastutustunnet
- kokkulepetest kinnipidamist
- tööajal ainult töö tegemist
- töövahendite säästlikku kasutamist
- tööprobleemide lahendamist kliinikumisiselt
- tervislikke eluviise, sh mittesuitsetamist
- pensioniea saabumisel valmisolekut töökoormuse, ametikoha või töö sisu muutmiseks
- töökohustuste ja erahuvide vastuolu vältimist

- Kliinikumi eesmärkide selgitamist töötajatele
- eestvedavat ja innustavat käitumist
- tulevikku suunatud tegevust
- patsiendiga suhtlemisel eeskujuks olemist
- järelkasvu planeerimist
- töötajate uiglast ja võrdset kohtlemist kellelegi eesõigusi (privileege) andmata;
- vajalikku ja otstarbekat kontrolltegevust
- Kliinikumist lahkunud heade töötajate tagasikutsumist võimalusel
- Kliinikumi konkurendina või konkurendi juures mittetöötamist
- juhi kohalt taandumise vajaduse tunnetamist

heade kolleegisuhete hoidmiseks ootame:

- kaastöötajaid austavat käitumist
- isikutele või olukordadele alusetute hinnangute andmise vältimist
- heasoovlikku hoiakut
- aruteludel oma põhjendatud arvamuse väljaütlemist ja tehtud otsuste hilisemat mittearvustamist
- kolleegi töös puuduse märkamisel tema teavitamist sellest ja vajadusel toetamist
- enesekontrolli säilitamist pingelistes olukordades
- juhtimishierarhia järgimist

- enne otsuste langetamist kõigi osapoolte ärakuulamist
- töötajate tunnustamist
- olulistel sündmustel isiklikku kohalolekut
- kaalukatest tööasjadest vahetut teatamist
- koostööd teiste juhtidega
- konfliktiolukordade lahendamist
- pingevaba tööihkkonna loomist ja hoidmist

loova arengukeskkonna tagamiseks eeldame:

- soovi areneda parimate eeskujul
- töös ettetulevatest ohuolukordadest ja vigadest teatamist neist õppimiseks
- tööalaste ettepanekute tegemist
- koolitusviimaluste väärtustamist neil aktiivse osalemisega
- koolitaja ja juhendajana tegutsemist

- juhtimisalast enesetäiendamist
- töötajate iseseisvuse ja omaalgatuse soodustamist
- töötajate kaasamist teadus- ja arendustegevusse
- heade ettepanekute elluviimist

tulemusliku meeskonnatöö tegemiseks vajame:

- töökoosolekutest osavõtmist
- kehtivate kordade tundmist
- ebaselges olukorras juhiste küsimist
- töökorraldusega seotud vajadustest varakult teatamist
- valmisolekut asendada kolleegi ja täita lisatööülesandeid

- töökoosolekute korraldamist ja protokollimist
- õigeaegselt vajalikku ja tõese info jagamist
- selgete juhiste ja objektiivse tagasiside andmist
- töö- ja puhkeaja ning puhkuste planeerimist lähtudes töö huvidest
- endale äraolekul asendaja määramist

Kliinikumi töötaja käitumine suhtlemisel töökaaslase, patsiendi ja tema omastega JKL-100

- asjakohane korrektne riietus
- tervitamine ja enesetutvustus
- "Teie" vormi kasutamine
- lugupidav ja viisakas käitumine
- professionaalne, toetav ja taktitundeline suhtlemine
- ärakuulamine
- valmisolek aitamiseks
- selge ja arusaadava info andmine
- veendumine, et Sinust on aru saadud